

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste Instituut
Haridusinnovatsiooni õppekava

Jane Möll

UUSSISSERÄNDAJATE LASTE KOHANEMISE TOETAMINE EESTI
KOOLIEELSETES LASTEASUTUSTES: LAPSEVANEMATE TAGASISIDE
DIGITAALSELE INFOMATERJALILE
Magistritöö

Juhendaja: lektor Karmen Trasberg

Tartu 2022

Kokkuvõte

UUSSISSERÄNDAJATE LASTE KOHANEMISE TOETAMINE EESTI KOOLIEELSETES LASTEASUTUSTES: LAPSEVANEMATE TAGASISIDE DIGITAALSELE INFOMATERJALILE

Seoses sisserände suurenemisega on Eesti lasteaedades kasvanud muust keele- ja kultuuriruumist pärit perede arv, kuid Eestis puuduvad süsteemselt üles ehitatud lapsevanematele mõeldud infomaterjalid, mis abistaksid neid kohanemisel. Magistritöö raames loodi digitaalne interaktiivne veebileht „Tere, lasteaed!“

Käesoleva magistritöö eesmärgiks oli välja selgitada uussisserändajatest lapsevanemate hinnang infomaterjali kasutusmugavusele, vastavus sihtrühma vajadustele ja ootustele ning saadud tulemuste alusel täiendada valminud materjali. Selle tarbeks intervjueeris autor uussisserändajatest lapsevanemaid, kelle lapsed käivad või plaanivad lähiajal käima hakata Eesti lasteaias. Magistritööna viidi läbi tegevusuuring, mille peamiste tulemustena oli kasutajate kogemus valdavalt positiivne nii veebilehe tehniliste lahenduste kui ka sisu osas. Esitatud ettepanekud puudutasid peamiselt sisutekstide täiendamist ning tõlgete lisamist, mida autor lehe edasisel arendamisel arvesse võtab.

Valminud veebileht pakub praktilist väärtust uussisserändajatest lapsevanematele, kes selle kaudu saavad tervikliku ülevaate Eesti lasteaiasüsteemist.

Märksõnad: uussisserändajad, lapsevanemad, kohanemine, alusharidus, koolieelne lasteasutus, digitaalne infomaterjal

Abstract**SUPPORTING THE ADAPTATION OF NEWLY ARRIVED IMMIGRANT CHILDREN
IN ESTONIAN PRE-SCHOOL CHILD CARE INSTITUTIONS: FEEDBACK OF
PARENTS TO DIGITAL INFORMATION MATERIALS**

Due to the increase in immigration, the number of families from other language and cultural backgrounds has increased in Estonian kindergartens, but there is lack of systematically structured information materials for parents in Estonia to assist in their adaptation. As part of the Master's Thesis, a digital interactive webpage "Hello, kindergarten!" was created.

The objective of this Master's Thesis was to ascertain the evaluation of parents of newly arrived immigrants about the convenience of using information materials, compliance with the needs and expectations of the target group, and to update the completed material on the basis of the obtained results. For this purpose, the Author interviewed parents of newly arrived immigrants whose children attend or plan to attend an Estonian kindergarten in the near future. An action research was conducted as a master's thesis where the main results included the users' experience in terms of both the technical solutions and the content of the webpage. The proposals made dealt primarily with the supplementation of body texts and the addition of translations, which the Author will take into consideration in the further development of the page.

The completed webpage offers practical value to the parents of newly arrived immigrants, who get a comprehensive overview of the Estonian kindergarten system.

Keywords: newly arrived immigrants, parents, adaptation, early childhood education, kindergarten, digital resources

Sisukord

Kokkuvõte	2
Abstract	3
Sisukord.....	4
Sissejuhatus	5
1. Teoreetiline ülevaade	7
1.1. Uussisserändajate kohanemise toetamine Eestis.....	7
1.1.1. Pere ja lasteaia koostöö lapse kohanemise toetamisel	9
1.2. Digivahendid uussisserändajate kohanemise toetajana	10
1.3. Digitaalse õppevara koostamise protsess ja kvaliteet.....	12
2. Metoodika.....	14
2.1. Tegevusuuringu olemus ja etapid.....	14
2.2. I etapp: planeerimine – hetkeolukorra kaardistamine	15
2.3. II etapp: tegutsemine – veebilehe loomine.....	17
2.4. III etapp: vaatlemine – sihtgrupi tagasiside ja ettepanekud	19
2.5. IV etapp: analüüsimine.....	21
2.6. Eneserefleksioon	21
3. Tulemused	23
3.1. Hinnangud digitaalse materjali sisule	23
3.2. Hinnangud digitaalse materjali tehnilistele lahendustele	25
3.3. Parendusettepanekud	26
4. Arutelu.....	28
Tänu sõnad	32
Autorsuse kinnitus.....	32
Kasutatud kirjandus.....	33
Lisad	37

Sissejuhatus

Alates 2015. aastast on Eestist saanud sisserände riik (Statistikaamet, 2022). Rände põhjused on väga erinevad – siia saabutakse nii pere-, töö- kui õpirände kaudu, kuid viimasel kümnendil on teravamalt esile kerkinud ka sundrände tõttu saabujad, peamiselt sõjapõgenikud. Eestis hakati sisserändajatest oluliselt rohkem rääkima seoses 2015-2016. aasta Euroopa rändekriisiga, mil sundrände tõttu jõudis Euroopasse üle miljoni inimese ja rändekava alusel oodati Eestisse kuni 550 sõjapõgenikku ja rahvusvahelise kaitse taotlejat peamiselt islamiusulistest maadest.

Täna, mil Venemaa-Ukraina sõja tõttu on kodumaalt sunnitud lahkuma miljoneid inimesi, on teema taas aktuaalne. Seda ka Eesti kontekstis, kus 11.05.2022 seisuga on Eesti vastu võtnud 37 202 sõjapõgenikku ja andnud välja 24 560 inimesele ajutise kaitse staatuse (Politsei- ja Piirivalveamet, 2022). Suur osa sõjapõgenikest on naised ja lapsed. Haridus- ja Teadusministeeriumi andmetel on 9.05.2022 seisuga Eesti Hariduse- ja Infosüsteemi registreeritud 4095 Ukraina last, sh 1136 alushariduses (Haridus- ja Teadusministeerium, 2022). Enamus Eestisse sisserändajatest noored perealised inimesed, mis omakord tähendab, et sisseränne mängib olulist rolli ka hariduses.

Ka eelmises rändekriisis soovis Eesti riik kaasa rääkida pagulaste valikul ning otsustas pakkuda tuge just massirändes osalevatele lastele, eelistades vastuvõtmisel lastega perekondasid ja üksikemasid (Vabariigi Valitsus, 2019). Seetõttu tuleb teemat käsitleda ka alushariduse kontekstis. Erinevates seadusandlikes allikates rõhutatakse, et Eestis viibivatel alaealistel on õigus haridusele Eesti kodanikega võrdsetel alustel (Välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seadus, 2019; Lapse õiguste konventsioon, 1991), lisaks toob koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2008) lasteaiaga ülesandena välja toetada erineva keelelise ja kultuurilise taustaga lapsi ning sätestab punktid koostööks lapsevanematega. Eestis ei ole aga loodud süsteemset materjali, mis alushariduse kontekstis aitaks lapsevanemaid kohanemisel Eesti lasteaiaga.

Erinevate Eestis läbiviidud uuringute põhjal on sisserändajate ühiskonnaga kohanemisel sagedasemaks probleemkohaks piisava ja sobivas keeles info puudumine. 2016. aastal UNHCRi poolt läbiviidud uuring pagulaste kohanemisest Eestis tõi välja, et riiklik kohanemisprogramm on väga lühike ja ei paku piisavalt infot kohanemise toetamiseks. UNHCRi soovitus on täiustada kohanemisprogrammi nii, et see hõlmaks ka kodaniku- ja sotsiaalvaldkonna põhiaspekte, sh arusaama Eesti institutsioonidest ja kogukonnaelust

(UNCHR, 2016). Kohalikele omavalitsustele mõeldud uussisserändajate kohanemise toetamise käsiraamatust leiab veelgi täpsemalt sõnastatud probleemipüstituse, kus küsitlusele vastanud sisserändajate sõnul on Eesti haridussüsteemi kohta saadav info vähene (Balti Uuringute Instituut, MTÜ Ethical Links, 2017). Seda kinnitab ka Balti Uuringute Instituudi 2019. aasta uuringuaruanne „Uussisserändajate kohanemine Eestis“, milles tuuakse välja keerulise kohana Eesti haridussüsteemi mõistmine, sh lapsele sobiva lasteaiaaia leidmine (Balti Uuringute Instituut, 2019). Eesti Integratsiooni Monitooring 2020 toob välja, et ehkki lasteaia- ja muu lastehoiuteenuse kättesaadavusega ollakse teisest rahvusest elanike seas valdavalt rahul, siis rahulolematuse puhul on peamiseks põhjuseks sobivas keeles piisava informatsiooni puudumine (Eesti ühiskonna lõimumise monitooring. Uuringu aruanne, 2020). Ühise, arusaadava ja usaldusväärse kommunikatsiooni- ja informatsiooni loomine on ka „Sidusa Eesti arengukava 2021-2030“ teemasuuna kohanemist ja lõimumist toetava Eesti all üheks eesmärgiks (Sidusa Eesti arengukava 2030, 2021).

Pagulaste kogemustes mängib digitehnoloogia väga suurt rolli ja nad kasutavad kättesaadavat internetiga ühilduvat digitehnoloogiat (nutitelefonid, tahvelarvutid jms) üsna palju. Eriti päevakohaseks on see saanud seoses koroonakriisiga, kus füüsilised kohtumised on suuresti olnud piiratud ning suhelda ja infot hankida tuleb sageli just digitehnoloogilisi vahendeid kasutades. 2016. aastal läbiviidud uurimuses tõdeti, et sellele arenevale tehnoloogiakasutajate ühiskonnale tuleb senisest oluliselt rohkem tähelepanu pöörata, sest just digivahendite abil on võimalik anda neile kiiret, uuenduslikku ja kohanemist toetavat infot (Mason & Buchmann, 2016). Erinevad autorid on rõhutanud, et tasuta digitaalse õppevara olemasolu võib pakkuda väga olulist tuge nii sisserändajate keeleõppes kui ka ühiskonnaga kohanemisel, aidates üle saada füüsilistest piiridest, muutuda kogukonna osaks ja soodustada sotsiaalset suhtlemist (Bode, 2017; Castaño-Muñoz, Colucci, & Smidt, 2018). Eestis läbi viidud RITA-RÄNNE projekti raames uuriti lõimumise väljakutseid ning töötati välja teaduslikult põhjendatud innovaatilised lähenemised nende probleemkohtade lahendamiseks. 2021. aastal avaldatud lõpparuandes leiavad autorid, et kohanemisprotsessi toetamiseks tuleb kasutada eelkõige digitaalseid kanaleid ja materjale. See aitaks kaasa juba Eestisse saabumise eel vajaliku info kättesaadavusele ning võimaldaks ka tehnoloogiliste lahenduste kaudu iseseisvat keeleõpet. See omakorda oleks nii emotsionaalseks kui praktiliseks toeks sisserändajatele (Rändesõltuvus ja lõimumise väljakutsed Eesti riigile, töötajatele, kogukondadele ja haridusele, 2021)

Käesoleva töö uurimisprobleem tuleneb sellest, et seoses sisserände suurenemisega on kasvanud muust keele- ja kultuuriruumist pärit perede arv Eesti lasteaedades, kuid Eestis puuduvad vastavad süsteemselt üles ehitatud infomaterjalid, mis abistaksid neid kohanemisel. Seega on töö **uurimisprobleemiks, milliste infomaterjalidega toetada uussisserändajatest peresid kohanemisel Eesti haridussüsteemiga**. Magistritöö autor on oma bakalaureusetöö raames (Möll, 2018) koostanud käsiraamatu „Tere, lasteaed“ teoreetilise sisu ja struktuuri. Materjal on saanud eksperthinnangu valdkonna spetsialistidelt Haridus- ja Teadusministeeriumist, Innovest, MTÜ Eesti Pagulasabist ja kohaliku omavalitsuse haridusnõunikult. Magistritöö raames loodi selle materjali baasilt digitaalne interaktiivne veebileht „Tere, lasteaed!“ uussisserändajatest perede koolieelse lasteasutusega kohanemise toetamiseks. Magistritöö **eesmärgiks seati selgitada välja uussisserändajatest lapsevanemate hinnang infomaterjali kasutusmugavusele, vastavusele sihtrühma vajadustele ja ootustele**.

Sellest lähtuvalt on püstitatud järgmised uurimisküsimused:

1. Millised on uussisserändajatest lapsevanemate hinnangud digitaalse materjali sisule?
2. Millised on uussisserändajatest lapsevanemate hinnangud digitaalse materjali tehnilistele lahendustele?
3. Millised on lapsevanemate parendusettepanekud valminud materjalile?

1. Teoreetiline ülevaade

Järgnevalt antakse ülevaade teema teoreetilistest lähtekohtadest. Esmalt selgitatakse uussisserändajate kohanemise toetamist Eestis üldiselt ning tuuakse juurde ka konkreetsemalt uussisserändajatest laste kohanemise toetamine lasteaias. Seejärel tuuakse välja ja analüüsitakse Eestis uussisserändajatest vanematele mõeldud haridusega seotud infomaterjale. Lõpuks antakse ülevaade digivahenditest uussisserändajate kohanemise toetajana ning tuuakse välja digitaalse materjali loomise olulisemad põhimõtted.

1.1. Uussisserändajate kohanemise toetamine Eestis

Euroopa Liidu ja Schengeni viisaruumiga ühinemine, 2015-2016. aasta pagulaskriis, 2022. alanud Ukraina sõjast tingitud põgenike liikumine on toonud Eestisse erinevate kultuuride esindajaid ja muutnud seeläbi meie ühiskonna järjest mitmekultuurilisemaks.

Mitmekultuurilise ühiskonna edukaks toimimiseks on oluline sisserändajate integreerumine

sihtmaa kultuuriga (Tuuling, 2017). Oluline on alustada integreerumisprotsessiga kohe sihtriiki jõudes, seetõttu käsitletakse antud peatükis just uussisserändajate kohanemist.

Uussisserändaja on seaduse mõistes vähem kui viis aastat Eestis seaduslikult elanud tähtajalise elamisloa või rahvusvahelise kaitse saanud välismaalane või tähtajalise elamisõiguse saanud Euroopa Liidu kodanik või tema pereliige (Kohanemisprogramm, 2014). Sisserändajate kohanemisel räägitakse eelkõige lõimingust ehk integratsioonist, mille puhul sihtriiki saabunud isik säilitab küll oma kultuuri ja keele, kuid võtab omaks ka sihtriigi keele, tavad ja kombed, mis aitab tal uues ühiskonnas edukalt hakkama saada. Selliselt ühinevad erinevad kultuurid ja tekib terviklik ühiskond, kus kõik elanikud on täieõiguslikud ja võrdsed (Tuuling, 2017). Kultuuriministeerium kirjeldab Eesti kohanemisvaldkonna poliitikas uussisserändajate kohanemist kui protsessi, kus uute teadmiste ja oskuste omandamise kaudu kolmes peamises valdkonnas - hakkamasaamine igapäevaelus, teadmised riigi kui institutsiooni toimimisest ning teadmised sihtriigi kultuurist, kohanetakse uue keskkonna ja vastuvõtva ühiskonnaga (Kultuuriministeerium, 2022). Seetõttu on oluline, et sisserändajatele oleks loodud võimalused osaleda erinevates kohanemisprogrammides ja keeleõppes, et saada kergesti kätte vajalik info sihtriigi kohta. Sidusa Eesti Arengukava 2030 toob kohanemise ja lõimumise valdkonna probleemkohtadena välja nii vähese eesti keele valdamise muukeelse püsielanikkonna hulgas kui ka dubleerivad kohanemis- ja lõimumisteenused, mille vahel liikumine ei ole sujuv ning millest sihtrühmad on väheteadlikud. Valdcondliku arengukava üheks neljast alaeesmärgist on kohanemist ja lõimumist toetav Eesti ehk stabiilne ja sidus ühiskond, kus erineva keele- ja kultuuritaustaga inimesed jagavad ühtseid demokraatlikke väärtusi ja ühist kultuuri-, info- ja suhtlusruumi, osalevad aktiivselt ühiskonnaelus ja kannavad Eesti identiteeti. Seetõttu ongi probleemkohti lahendavate tegevussuundadena välja toodud muuhulgas ka ühise ja usaldusväärse kommunikatsiooni- ja inforuumi loomine, teabevahetuse soodustamine, kvaliteetse info kättesaadavuse tagamine lisaks eesti keelele ka inglise ja vene keeles (Sidusa Eesti arengukava 2030, 2021).

Eelnevat silmas pidades on oluline võtta arvesse seda, et sisserändajate hulgas on palju emasid lastega, kelle jaoks on lisaks iseenda kohanemisele oluline ka oma laste toetamine uues olukorras. Sellest lähtuvalt tuleb pöörata rõhku ka vanemluse, laste kasvatamise ja haridustega seotud ühtse inforuumi loomisele Eesti kontekstis.

1.1.1. Pere ja lasteaia koostöö lapse kohanemise toetamisel

Lasteaeda tulles on lapsel vaja toime tulla täiesti uue olukorraga – tuttava koduse keskkonna asemel on harjumatu ümbruskond, uued täiskasvanud, palju lapsi, kindlaksmääratud päevakava jm. Muust keele- ja kultuuriruumist pärit lapse puhul lisandub siia kindlasti ka võõras arusaamatu keel ning harjumuspärasest erinevad tavad ja kombed. Olenevalt lapse varasemast kogemusest, iseloomust, temaga tehtud eeltööst jt teguritest võtab kohanemine lastel ka erinevalt aega. Mida kiiremini laps kohaneb uue keskkonna ja uute inimestega, seda lihtsam on tal hakata osalema õppeprotsessis ja omandama uut keelt, kuid sisserändajatest laste puhul on oluline selle kõige juures pöörata tähelepanu ka lapse vaimsele tervisele. Väärtuslikuks töövahendiks, lisaks lapse valmisolekule akadeemiliste teadmiste omandamiseks, ka tema sotsiaal-emotsionaalse tervise toetamisel on tugevad partnerlussuhted lasteaia ja lapse perekonna vahel. Seda eriti olukorras, kus lapsel on palju stressi ja ebakindlust. Õpetajad peavad olema küll sellise koostöö loomisel sageli loovad ja tegema ekstra pingutusi, kuid tulemused on seda pingutust väärt, sest peale usalduse tekkimist on lihtsam tegeleda ka ettetulevate väljakutsetega (Colorín Colorado, 2018).

Läbi lasteaia ja kodu vahelise hästi toimiva koostöö märkab laps õpetaja ja lapsevanema vahelist suhtlust, mis on aluseks lapse usaldusliku suhte tekkimisel lasteaia (Lunjova & Maiberg, 2012). Last julgustab täiskasvanute omavaheline positiivne suhtumine ja avatus, ühise suhtluskeele puudumisel piisab alustuseks ka hea tahte avaldamisest nagu naeratus või sõbralik pilk (Tuuling, 2017). Sirje Almann toob täiendavalt välja, et laps võtab uue täiskasvanu omaks läbi ema prisma ehk kohanemisperioodil on ema roll ja suhtumine õpetajatesse äärmiselt oluline (Almann, 2010). Seda toetab ka Kreeka lasteaiaõpetajate seas läbiviidud uuring, milles tõdeti, et rändetaustaga lapse lasteaia kohanemise toetamisel on kõige suurem roll õpetaja ja rühmakaaslaste suhtumisel ning seejärel kohe lapse enda perekonna ja rühmakaaslaste perekondade hoiakutel. Alles seejärel tulevad tegurid nagu lapse emakeel ja vanus, kui palju on laps pidanud kolima, õpetajate koolitus jt (Gerokosta, 2017).

Muust keele- ja kultuuriruumist pärit lapsevanemad seisavad aga samuti sageli uue ja nende jaoks tundmatu lasteaiasüsteemi ees. Seega tuleb vanemat informeerida nii palju kui võimalik, et esmalt lapsevanemas positiivne suhtumine ja usaldus lasteaia vastu tekitada ning alles seejärel saab ta ka oma last kohanemisel julgustada ja toetada. Selleks on mitmeid erinevaid võimalusi – võib pakkuda lapsevanematele võimalust enne lasteaeda tulekut käia koos lapsega lasteaia tutvumas ja õuealal mängimas, olla kohanemisajal osa päevast koos lapsega lasteaias, kutsuda lapsevanem kaasa õppekäikudele, lasteaia üritustele või kaasata

neid erinevate ühisürituste korraldamisse jm. Vajadusel tuleks esmasel kohtumisel kaasata tõlk, et saada ja jagada olulist informatsiooni. Ühise keele puudumisel võib kasutada ka kehakeelt, Google Translate tõlkeabi, näitvahendeid, joonistamist jms. Info jagamiseks on sobilikud ka erinevad lasteaeda tutvustavad infomaterjalid, videoklipid, pildid, mis aitavad vanemal paremini mõista lasteaia igapäevaelu (Lunjova & Maiberg, 2012; Tuuling, 2017; Jürimäe, Mihkelsoo, & Nummert, 2018). Erinevate tekstiliste infomaterjalide puhul on oluline silmas pidada vanemate keeleoskust. Muust keele- ja kultuuriruumist pärit vanematel on sageli palju küsimusi lasteaia, aga ka üldisemalt sisserändega seoses, seetõttu on oluline pakkuda vanematele ka võimalusel nende emakeelseid vorme ja dokumente. Osad pered eelistavad veebipõhist suhtlust, peredele nende emakeelde tõlgitud info saatmine online kanalite kaudu võimaldab neil infomaterjalidele ligipääsu oma kodust (Colorín Colorado, 2018). Ka juhul kui ei ole võimalik materjale tõlkida, siis sihtriigi keeles või kolmandas ühises keeles saadetud materjali puhul on vanemal võimalik sellega siiski rahulikus koduses keskkonnas tutvuda, kasutades vajadusel tõlkeprogrammi või tõlgi abi ning seeläbi paremini mõista info sisu. Seetõttu on vajalik luua ka üldist infot sisaldavad veebipõhised infomaterjalid, mida on lihtne lapsevanematega jagada.

1.2. Digivahendid uussisserändajate kohanemise toetajana

2021. aasta seisuga on maailmas umbes 4,9 miljardit aktiivset internetikasutajat, mis on 59,5% kogu maailma elanikkonnast. Sellest arvust 92,6% kasutab interneti mobiilseadmete kaudu. Kõige kõrgema internetiühendusega piirkonnaks on Põhja-Euroopa, kus internetiühendus on 98% elanikkonnast (Statista, 2022). Seega kasutab rohkem kui kaks kolmandikku kogu populatsioonist digivahendeid, peamiselt nutitelefone, ja hangib nende kaudu endale vajaminevat informatsiooni.

Mitmed viimaste aastate uuringud on keskendunud just migrantide digitehnoloogiate kasutamisele. Digitehnoloogial on väga oluline roll pagulaste, kes kasutavad kättesaadavat internetiga ühilduvat digitehnoloogiat (nutitelefonid, tahvelarvutid jms) üsna palju, kogemustes. Kui varem peeti nutitelefone pagulaste puhul luksusesemeteks, siis nüüd mõistetakse järjest enam, et need on neile pigem hädavajalikuks abivahendiks. 2016. aastal läbiviidud uurimuses tõdeti, et sellele arenevale tehnoloogiakasutajate ühiskonnale tuleb senisest oluliselt rohkem tähelepanu pöörata, sest just digivahendite abil on võimalik anda neile kiiret, uuenduslikku ja kohanemist toetavat infot (Mason & Buchmann, 2016). Lisaks sihtriigi kohta vajamineva informatsiooni otsimisele, et seal paremini toime tulla, on

nutitelefonid ka väga oluliseks vahendiks mille abil on võimalik ühendust pidada oma lähedastega ja kontakteeruda vajadusel abi küsimiseks ametivõimudega (Bellanova, Gellert, & Jumbert, 2018).

Eestis läbi viidud RITA-RÄNNE projekt raames uuriti lõimumise väljakutseid ning töötati välja teaduslikult põhjendatud innovaatilised lähenemised nende probleemkohtade lahendamiseks. 2021 aastal avaldatud lõpparuandes tuleks autorite hinnangul kasutada kohanemisprotsessi toetamiseks digitaalseid kanaleid ja materjale. See aitaks kaasa juba Eestisse saabumise eel vajaliku info kättesaadavusele ning võimaldaks ka tehnoloogiliste lahenduste kaudu iseseisvat keeleõpet. See omakorda oleks nii emotsionaalseks kui praktiliseks toeks sisserändajatele (Rändesõltuvus ja lõimumise väljakutsed Eesti riigile, tööandjatele, kogukondadele ja haridusele, 2021).

Ka Euroopa Rändevõrgustiku (EMN) Eesti Rände- ja kodakondsuspoliitika aastaraport 2021 toob välja, et Eesti kohanemisprogrammi veebi kolimine nõudis küll õppemeetodite muutust, kuid tõstis osalemishuvi ning võimaldas paremini sihtrühmani jõuda. Seetõttu kavandatakse ka edaspidised kohanemisprogrammid hübriidõppena (Euroopa rändevõrgustiku Eesti kontaktpunkt, 2021). Hübriidõpe on uussisserändajate kohanemise toetamisel oluline märksõna. Ka teistes uuringutes on tõdetud, et digiõpe üksi ei suuda sotsiaalset kohanemist tagada, vajalikud on kindlasti ka füüsilised kohtumised kas teiste sihtriiki jõudnud sisserändajatega, kohalike elanike, tööandjate ja ametnikega, kuid digivahendite kaudu õppimine võimaldab rohkem paindlikkust ja vabadust oma õpiprotsessi kujundamisel ning läbimõeldult koostatud digitaalsed materjalid toetavad oluliselt sihtriigi ja selle keele tundmaõppimist (Antsiferova, Antsiferova, Koltsov, Furman, & Cherkashin, 2020; Castaño-Muñoz, Colucci, & Smidt, 2018; Abujarour & Krasnova, 2018).

Erinevad autorid on tasuta digitaalse õppevara peamiste eesmärkidena välja toonud pakkuda olulist tuge nii sisserändajate keeleõppes kui ka ühiskonnaga kohanemisel, aidates üle saada füüsilistest piiridest, muutuda kogukonna osaks ja soodustada sotsiaalset suhtlemist, samuti toetada kõrghariduse omandamist (Bode, 2017; Castaño-Muñoz, Colucci, & Smidt, 2018). Üheks peamiseks kohanemist toetavaks teguriks peetakse keeleõpet. Keeleõppe olulisusele digitaalse õppevara juures on tähelepanu juhitud mitmetes uurimustes. Venemaal läbiviidud uurimuses „Digitaalse haridustehnoloogia kasutamine rändajate kohanemisprotsessis“ analüüsiti Venemaal sisserändajatele kohanemise toetamiseks loodud tasuta digitaalseid materjale ning leiti, et üheks olulisemaks digitaalse õppevara osaks peaks olema sihtriigi keele õppimine. Digitaalne õppevara võibolla kas otseselt mõeldud

keeleõppeks või siis võib keeleõpe olla teisene eesmärk näiteks tööhõive või kultuuriõppeks loodud digitaalse infomaterjali juures (Antsiferova *et al.*, 2020). Ka 2018. aastal läbiviidud uurimus kinnitati, et keeleõppeks mõeldud digitaalne õppevara täidab sageli topelt eesmärki olla vahendiks keeleõppe alaselts ning ühtlasi jagada infot ka sihtriigis elamise ja integreerumise kohta. Seetõttu on lõimitud aine- ja keeleõppel (*content and language integrated learning* - CLIL) ka digitaalse õppevara loomisel oluline roll (Castaño-Muñoz *et al.*, 2018).

Keeleõppest järgmise vajadusena nähaksegi digitaalse infomaterjali sisserrändajate kohanemise toetajana. Digitaalsete juhendmaterjalide kaudu antakse infot nii kodanikuõiguste, eluaseme, tervisekindlustuse, hariduse jms kohta. Samuti võib nendes olla infot selle kohta kuidas kohalikega tutvavaks saada, kuidas tööle kandideerida, aga ka jagada teavet asukohamaa ajaloo ja kultuuri kohta. Selliseid digitaalseid materjale saab kasutada kohanemisprogrammi osana (Antsiferova *et al.*, 2020).

Arvesse võttes, et digiseadmed ja ligipääs internetile on sisserrändajate hulgas küllaltki kõrge ning nende kasutamine on uues olukorras väga vajalik, siis tuleb rõhk panna sihtgrupile sobilike digitaalsete infomaterjalide loomisele, et senisest enam toetada sihtriigis hakkamasaamist ja kiiremat kohanemist.

1.3. Digitaalse õppevara koostamise protsess ja kvaliteet

Haridussõnastiku definitsiooni järgi on digitaalne õppevara ehk digiõppevara digitaalselt loodud ja esitatud õppematerjal, nt e-õpik, mobiilirakendus, e-tööleht, õpimäng, veebipõhine test, õpiobjekt vms (Eesti Keele Instituut, 2020). Digitaalse õppevara kasutamine võimaldab uue info omandamist kasutajale sobivas tempos, valides õppimiseks sobiva aja ja koha.

Digitaalse õppevara loomisel tuleb aluseks võtta kolm kategooriat – materjali õppimist toetavad põhimõtted, vormistuslikud ja tehnilised põhimõtted. Õppimist toetavate põhimõttena on oluline, et oleks seatud konkreetset õpieesmärgid, et õppematerjal oleks sihtgrupile nii raskusastmelt kui sisult eakohane ja õppijate eelteadmistega arvestav, et see oleks ainealaselt korrektne, sobiva mahuga ning materjali paremaks omandamiseks piisava interaktiivsuseastmega. Vormistuslike põhimõtete all on vajalik jälgida, et materjal oleks sobivalt ja selgelt liigendatud, visuaalselt atraktiivne ja läbivalt ühte kujundusega, keeleliselt korrektne ning teiste autorite tööde kasutamisel neile selgelt ja õigesti viidatud. Tehniliste põhimõtete puhul on vajalik jälgida, et kogu materjal oleks tehniliselt korras, sh avaneksid

kõik lingid ja failid, ning et see ühilduks võimalikult paljude erinevate seadmete, veebilehitsejate ja operatsioonisüsteemidega (Hariduse Infotehnoloogia Sihtasutus, 2015)

Juba õppevara loomise juures on oluline silmas pidada ka seda, et valmiv materjal oleks kvaliteetne. Kvaliteedi hindamiseks on loodud erinevaid hindamismudeleid, mis käsitlevad materjali erinevaid tahkusi. Üheks selliseks mitmekülgseks hindamismudeliks on LORI mudel (*Learning Object Review Instrument*). Antud mudel võimaldab ekspertidel hinnata õppematerjali üheksa erineva aspekti põhjal, mis on koos lühikirjeldustega välja toodud Tabelis 1 (Belfer, Leacock, & Nebsit, 2003).

Tabel 1. LORI hindamismudeli 9 aspekti. Autori koostatud Belfer, Leacock ja Nebsiti (2003) järgi.

Hinnatavad aspektid	Lühikirjeldus
1. Sisu kvaliteet	Sisu tõepärasus, täpsus, ideede tasakaalustatud esitus ja sobiv detailsusaste
2. Õpieesmärgid	Õppimise eesmärkide, tegevuste, hindamise ja õppija omaduste vastavus
3. Tagasiside ja kohandumine	Õppija tegevustel ja kasutajamudelil põhinev kohandatud sisu ja tagasiside
4. Motiveerimine	Võime õppijate sihtgruppi motiveerida ja neis huvi tekitada
5. Esitluse kujundus	Visuaalse ja kuuldava info kujundus õppimise ja mälu protsesside toetamiseks
6. Interaktsiooni kasutatavus	Navigeerimise lihtsus, kasutajaliidese prognoositavus, liidese abifunktsioonide kvaliteet
7. Ligipääsetavus	Juhtelementide ja esitlusvormingute kujundamine erivajadustega ja mobiilsete õppijate jaoks
8. Taaskasutatavus	Võimalus kasutada erinevates õpikontekstides ja erineva taustaga õppijatega
9. Standarditele vastavus	Rahvusvaheliste standardite ja spetsifikatsioonide järgimine

Digitaalse õppematerjali loomisel on oluline läbi mõelda ka see, kas ja mis tingimustel autor teose avaldamise järgselt teost kasutada lubab. Võimalikud variandid on need kus kõik õigused on kaitstud (©), õigused on osaliselt kaitstud (nt Creative Commons litsents) või on teos vabalt kasutatav kõigile (Public Domain) (Hariduse Infotehnoloogia Sihtasutus, 2015).

Lisaks üldistele digitaalse õppevara loomise ja kvaliteedi hindamise nõuetele on vajalik silmas pidada ka konkreetse sihtgrupi oskusi ja vajadusi. Abujarour & Krasnova on oma uurimuses (2018) välja toonud, et digitaalse õppevara laialdasemaks kasutamiseks on oluline tagada pagulastele piisav tehniline infrastruktuur koos tugeva internetiühendusega

(Abujarour & Krasnova, 2018). Euroopa komisjon on lisaks soovitusena välja toonud 2027. aastaks integratsioonivaldkonna sihtideks muuhulgas rändetaustaga inimeste digikirjaoskuse tõstmise ning digitaalsete avalike teenuste kavandamise koos sihtgrupiga, et teenused oleksid kõikidele võrdselt ligipääsetavad, mitmekesised ja mõistetavad (Euroopa Komisjon, 2021).

Uussisserändajatele digitaalset õppevara luues tuleb arvestada veel täiendavalt mitmete aspektidega nagu sisserändajate arv sihtriigis ja päritolumaa, varasem haridus, elukoht ja keeleoskus. Lisaks on oluline, et sellised materjalid oleksid sihtgrupile tasuta kasutamiseks, neid saaks kasutada mobiilis, neil oleksid tõlkevõimalused ja õppevideod (Antsiferova *et al*, 2020). Samade autorite Venemaal läbiviidud uurimusest tuleb välja ka see, et mänguline ja mitmekülgne sisserändajatele suunatud online mängul baseeruv õppevara on kasutajatele atraktiivsem kui halva disainiga sama teemat käsitlev juhendmaterjal. Sisserändajatele suunatud õppevara kujundamisel on oluline arvestada, et see oleks piisavalt lihtsalt ja intuitiivselt kasutatav, et materjal oleksid suunatud võimalikult laiale sihtgrupile. Vajalik on ka materjali piisavalt reklaamida, et rändetaustaga inimesed oleksid teadlikud erinevatest e-õppe võimalustest (Abujarour & Krasnova, 2018).

Eelpool toodud põhimõtteid, kvaliteedi näitajaid ning sihtgrupist lähtuvaid soovitusi arvesse võttes on autor koostanud ka töö fookuses oleva digitaalse infomaterjali.

2. Metoodika

Magistritöö metoodika peatükis selgitab autor tegevusuuringu valikut ning tegevusuuringu olemust ja etappe. Autor toob iga etapi juures välja ülevaate antud etapil läbiviidud tegevustest. Metoodika peatüki lõpetab autor eneserefleksiooniga, milles reflekteerib oma tegevust läbi kogu uurimisprotsessi.

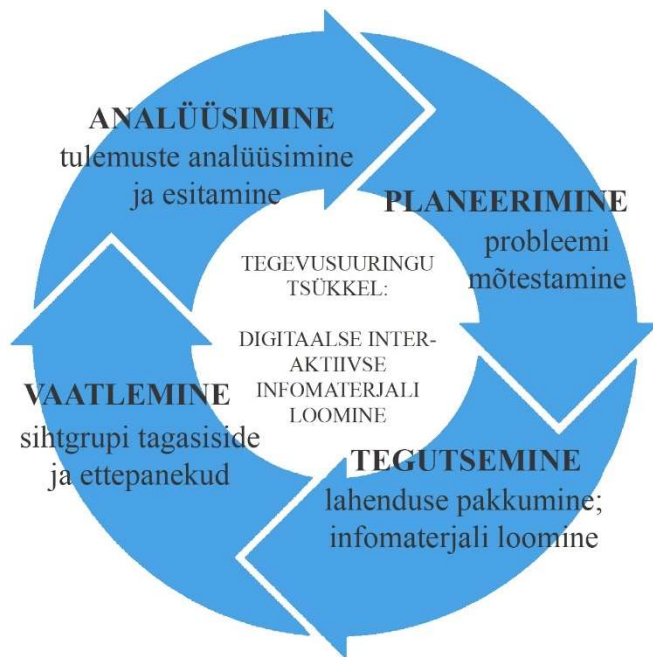
2.1. Tegevusuuringu olemus ja etapid

Magistritöö raames loodi digitaalne interaktiivne veebileht uussisserändajatest perede koolieelse lasteasutusega kohanemise toetamiseks. Magistritöö eesmärgiks oli selgitada välja uussisserändajatest lapsevanemate hinnang infomaterjali kasutusmugavusele, vastavus sihtrühma vajadustele ja ootustele. Seetõttu valiti magistritöö läbiviimiseks tegevusuuring. Tegevusuuringu eesmärgiks on reaalsete probleemide lahendamine (Laherand, 2010).

Tegevusuuringu valiku eelduseks on see, et osalejatel endil on volitused otsustamiseks ning soov muuta vastavat praktikat (Fraenkel & Wallen, 2010). Põhjus, miks autor otsustas tegevusuuringut kasutada on see, et valitud teema on autori mõjuväljas (digitaalse õppematerjali

loomine, testimine ning selle kasutamine oma igapäevatoös). Seejuures lähtub tegevusuuring praktilistest küsimustest, eesmärgiga edendada erialast tegevust ning sellele on iseloomulik tsüklilisus ja kohene praktiline rakendatavus (Löfström, 2011; Dana, 2016).

Tegevusuuringu tsüklid jagatakse nelja etappi: planeerimine, tegutsemine, vaatlemine ja analüüsimine (Löfström, 2011). Käesoleva magistritöö lõikes läbitakse üks tegevusuuringu täistsükk, mille etappide sisu on kokku võetud Joonisel 1.

Joonis 1. Tegevusuuringu etapid

2.2. I etapp: planeerimine – hetkeolukorra kaardistamine

Esimese etapi vältel kaardistas ja analüüsis autor Eestis olemasolevaid rändetaustaga lapsevanematele suunatud hariduse teemalisi infomaterjale. Autor tõi välja olemasolevate materjalide tugevused ja arenguvõimalused.

Hetkel on Eestis hariduse valdkonnas konkreetselt muust keele- ja kultuuriruumist pärit lapsevanematele suunatud materjale kolm. Neist esimene on 2010. aastal Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutuse Meie inimesed toel valminud teabevihik „Tere tulemast Eesti kooli! Abiks lapsevanematele“ (Kingisepp & Luure, 2010). Raamatust saab lapsevanem ülevaate Eesti haridussüsteemist ja Eesti koolielust, lisaks soovitusi kuidas aidata last uue keskkonnaga kohanemisel. Nagu pealkirigi viitab on tegu eelkõige koolilaste vanematele suunatud materjaliga, kuid sellest on võimalik leida ka lasteaiaeaalise lapse vanemale vajalikku infot. Näiteks peatükid „Kui vanalt läheb laps kooli?“, „Kooliks valmistumine“ (sh lasteaed ja eelkool) ja „Laps läheb kooli“ (sh koolivalmiduse

mõiste ja selle hindamine). Materjal tugevuseks on selle sisukus - raamat pakub põhjalikku ülevaadet kooliga seonduvast ja puudutab põgusalt ka alushariduse poolt. Paberkandjal materjali on võimalik täiendada oma märkmetega ning lugeda igal ajahetkel uuesti üle. Raamat on välja antud nii eesti kui inglise keeles, veebist on see leitav lisaks ka vene ja araabia keeles. Materjali miinuseks on see, et see on kirjutatud tihedas tekstis, mis võib jääda eesti ja inglise keelest erineva emakeelega inimestele raskesti mõistetavaks. Samuti kuna tegu on juba enam kui 10 aastat tagasi välja antud materjaliga, siis võib seal olla aegunud infot.

Konkreetselt lasteaedade infot kajastavaid materjale on kaks – infovoldik „Lasteaiad Eestis“ ja Tallinna Ülikooli tudengite loodud animatsioon „Muukeelse lasteaiaaialise lapse ja tema vanema lõimimine Eesti kultuuriruumi“.

HARNO veebilehelt leitav Heidi Maibergi Tartu Linnavalitsuse haridusosakonna koordineerimisel koostatud infovoldik „Lasteaiad Eestis“ koondab üldist infot Eesti lasteaedade kohta (Maiberg, s.a.). Materjali tugevuseks on see, et see on tõlgitud ka vene, inglise ja araabia keelde, lasteaedadel on võimalik seda dokumenti muuta / oma andmetega täiendada ja vanematele kaasa andmiseks välja printida. Materjali koostamise aeg ei ole kirjas, tegu on pigem vanema materjaliga. Materjali tuleks täiendada (nt on puudu info lasteaiakoha taotlemise kohta, kooliks valmistumise kohta). Miinuseks on kindlasti see, et materjal ei ole lapsevanemate jaoks veebist lihtsalt leitav.

Kolmas lapsevanematele suunatud materjal on 2020a TLÜ tudengite poolt ELU (Erialasid Lõimiv Uuendus) projektina valminud animatsioon „Muukeelse lasteaiaaialise lapse ja tema vanema lõimimine Eesti kultuuriruumi“, mis annab peredele esmase ülevaate Eesti lasteaia päevakavast ja olulisematest nõudmistest (nt haiget last ei tohi lasteaeda tuua, lasteaias peavad olema vahetusriided jms) (Kalmus, et al., 2020). Animatsiooni tugevuseks on see, et seda on digitaalsete kanalite kaudu lihtne sihtgrupile jagada, iga lasteaed saab seda autoritele viidates oma veebikanalites kasutada. Lisaks on liikuv pilt muust keele- ja kultuuriruumist vanematele lihtsamini mõistetav kui staatiline tekst. Plussiks on ka see, et animatsioon on rahvusvahelises inglise keeles koos subtiitritega. Materjali arenguvajadusena võib välja tuua selle, et see ei kajasta kõiki peredele olulisi aspekte (näiteks kuidas leida infot erinevate lasteaedade kohta, kuidas taotleda lasteaiakohta jms) ning mõned animatsioonis väljatoodud punktid sisaldavad ebatäpsusi või ei ole täpselt samad kõikides Eesti lasteaedades. Näiteks on öeldud, et vanem peab tooma lapse lasteaeda hiljemalt kella üheksaks, enne kui õppetegevused algavad, kuid Koolieelse Lasteasutuse Seadus §18 lg (1) p1 sätestab, et vanem võib lapse tuua ja ära viia endale sobival ajal järgides lasteasutuse

päevakava (Koolieelse lasteasutuse seadus, 1999). Info muutumise korral on keeruline seda animatsioonis muuta.

Digitaalse interaktiivse veebilehe loomise eelduseks on materjali sisu väljatöötamine. Käesoleva magistritöö autor koostas oma bakalaureusetöö raames käsiraamatu „Tere, lasteaed“ teoreetilise sisu ja struktuuri (Möll, 2018). Käsiraamatu tööversioonile andsid eksperthinnangu valdkonna spetsialistid Haridus- ja Teadusministeeriumist, Innovest, Pagulasabist ja kohalikust omavalitsusest. Vastavalt ekspertidelt saadud tagasisidele viis autor käesoleva tegevusuuringu teises ehk tegutsemise etapis sisse parandused ja täiendused.

2.3. II etapp: tegutsemine – veebilehe loomine

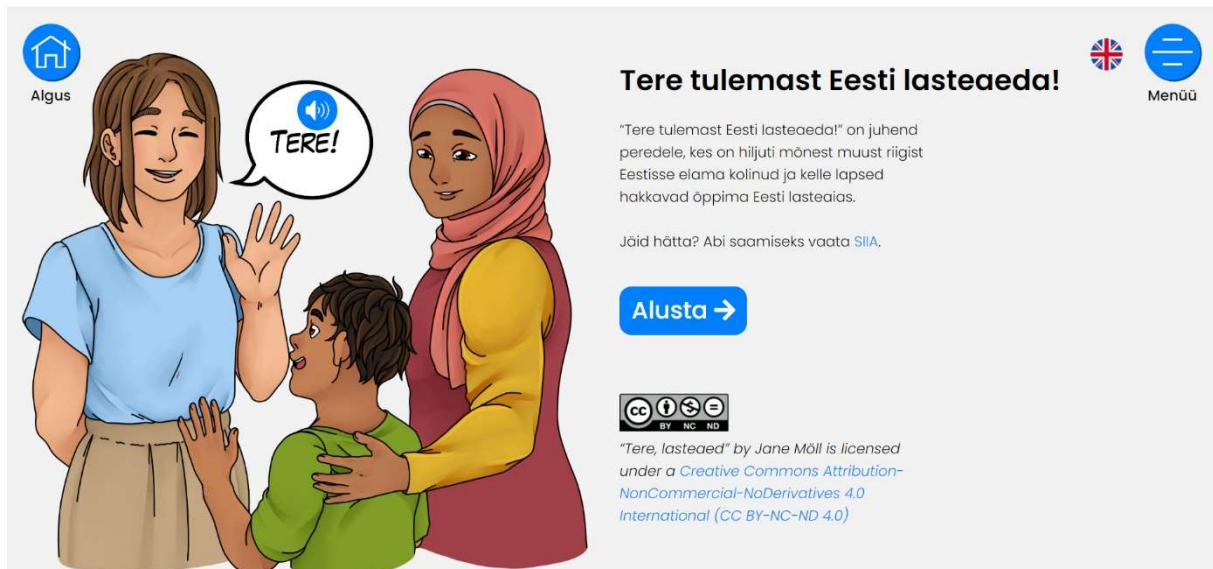
Tegevusuuringu teises etapis annab autor koos kuvatõmmistega loodud veebilehest ülevaate lehe loomise protsessist, toob välja veebilehe loomisel teiste inimeste (veebidisainer, illustraator, tõlkija) panuse ning kirjeldab sisutekstide täiendamise protsessi lähtuvalt ekspertidelt saadud tagasisidest.

Kuna varasemad uurimused (Bellanova *et al.*, 2018; Castaño-Muñoz *et al.*, 2018; Antsiferova *et al.*, 2020) toetavad uussisserändajatele digitaalsete kanalite kaudu info jagamist, loodi digitaalne infomaterjal interaktiivse veebilehe näol, mis pakub sihtgrupile lisaks vajaliku info saamisele ka võimaluse õppida eesti keelt (audiofailid, sõnavara, eestikeelsed sisutekstid, mida toetavad illustratsioonid). Lehe loomisel pöörati tähelepanu sellele, et see oleks ka nutiseadmetes kasutatav (vt Joonis 2).

Joonis 2. Veebilehe mobiilivaated (kuvatõmmised veebilehelt)

Erilahendusega interaktiivse veebilehe loomiseks sõlmis magistritöö autor kokkulepped veebidisainer Peeter Särgiga (Naxti OÜ). Tema lõi lihtsa sisuhaldusvõimalusega veebilahenduse (vt Joonis 3), mis võimaldab autoril igal ajahetkel lisada audiofaile, täiendavaid tõlkeid, illustratsioone, fotosid ja videoklippe.

Joonis 3. Digitaalse infomaterjali esileht (kuvatõmmis veebilehelt)

Digitaalsete joonistuste autoriks on Bianca Rahnoja, kes joonistas iga teema kohta seda toetava illustratsiooni vastavalt magistritöö autori väljatöötatud illustratsioonide kavale. Kava loomisel lähtus autor kahest aspektist:

1. Igal sisutekstil peab juures olema illustratsioon;
2. Illustratsioon peab toetama sisutekstit arusaamist, olema seotud konkreetse tekstiga mille juures see paikneb;

Veebileht loodi eesti- ja inglisekeelsena, kus lihtsa lipukese ikooni abil on võimalik keelt vahetada. Inglise keelse tõlke jaoks kasutas töö autor tekstiabi.ee keskkonda, kust valis erinevate tõlkijate hulgast sobivaima kogemuse ja taustainfoga tõlkija. Veebileht on disainitud nii, et erinevates keeltes tõlkeid on võimalik jooksvalt vastavalt vajadusele juurde lisada. Veebilehe struktuuri, eestikeelsete sisutekstide loomine ja täiendamine, audiofailide loomine ning sisutekstide, tõlgete ja audiofailide sisestamine, fotode tegemine ja fotode ning illustratsioonide lisamine veebilehele jäid magistritöö autori kanda.

Tegevusuuringu tegutsemise etapis täiendas autor oma varasemalt loodud sisutekste vastavalt bakalaureusetöö raames ekspertidega läbiviidud intervjuude tulemusel saadud ettepanekutega. Kõige olulisemaks parenduseks oli tekstide kohati keerulise sõnastuse

lihtsustamine selliselt, et see oleks lapsevanematele kergemini mõistetav, ning praktiliste soovitude ja näidete juurde toomine, sealjuures olulise osana toodi täiendavalt sisse kohaliku omavalitsuse roll. Ümberkorraldusi tehti ka struktuuris, et teemade ülesehitus toetaks lapsevanemat samm-sammult, alates lasteaiakoha taotlemisest kuni lasteaia igapäevategevusteni. Käsiraamatu kavand oli jagatud kaheks suuremaks teemaks, kus esimene osa andis ülevaate Eesti lasteaedadest üldiselt, nende toimimisest ja korraldusest ning teine osa jagas praktilisemat ülevaadet, nõuandeid ja soovitusi lasteaia kohanemiseks ning väikelaste kasvatamise toetamiseks kodus. Ekspertide soovitusele tuginedes toodi materjali lisana juurde ülevaade terminoloogiast, haridust puudutavast seadusandlusest ja olulistest kontaktidest. Eelpool toodud täiendustele tuginedes loodi veebilehe peamenüüsse viis kategooriat (vt Joonis 4):

1. Mis on lasteaed?
2. Lasteaia kohanemine
3. Laste kasvatamine
4. Praktilised abivahendid
5. Kasulik info

Joonis 4. Digitaalse infomaterjali peamenüü (kuvatõmmis veebilehelt)

2.4. III etapp: vaatlemine – sihtgrupi tagasiside ja ettepanekud

Kolmanda etapi vältel kirjeldab autor tegevusuuringu valimit, sihtgrupini jõudmist ning intervjuude läbiviimise protsessi.

Kuivõrd aga autor pidas oluliseks saada tagasisidet ka loodava materjali lõppkasutajalt, siis oli vajalik läbi viia intervjuud uussisserändajatest lapsevanematega, kelle

vähemalt üks laps käib Eesti lasteaias. Eesti Pagulasabi ja Eestisse jõudnud Ukrainlastele mõeldud Facebooki gruppide kaudu otsiti ettekavatsetud valimi alusel 4 uussisserändajast lapsevanemat, kelle laps või lapsed käivad või plaanivad lähiajal alustada käimist Eesti lasteaias (vt Tabel 2). Ettekavatsetud valimi puhul valib uurija sihtgrupi oma eriteadmistest ja kogemustest lähtuvalt ettekavatsetud kindlate kriteeriumite alusel (Õunapuu, 2012). Uurija poolt paika pandud kriteeriumid olid järgmised: uussisserändajast lapsevanem, kes on Eestis elanud vähem kui 5 aastat, räägib inglise keelt ning kellel on vähemalt 1 lasteaiaeaeline laps, kes juba käib või plaanib minna Eesti lasteaeda.

Tabel 2. Vastajate taustainfo

Tähis	Päritolumaa	Keeleoskus suhtlustasandil	Eestis alates	Lasteaiaelised lapsed + vanus	Lasteaias alates
INT-1	Nigeeria	Inglise keel	September 2021	1 laps, 2a	Oktoober 2021
INT-2	Ukraina	Ukraina ja vene keel	Märts 2022	1 laps, 5a	Aprill 2022
INT-3	Pakistan	Inglise ja eesti keel	Detsember 2019	1 laps, 3a	On käinud kui oli 1,5a (1 kuu), 2-2,5a (1,5 kuud). Praegu ei käi
INT-4	Ukraina	Ukraina, vene ja inglise keel	Märts 2022	1 laps, 2 a	Veel ei käi lasteaias, on plaanis

Valminud veebilehe testversioon saadeti sihtgrupile eelnevalt tutvumiseks ja selle põhjal viidi läbi poolstruktureeritud intervjuud läbi veebilahenduste (Zoom, Skype). Ühel juhul kasutati ka kirjalikku küsimuste esitamist ja vastamist, sest testperioodil selgus, et lapsevanema inglise keele tase pole otsevestluseks piisavalt hea. Poolstruktureeritud intervjuu valiti, sest see võimaldab selgitada sihtgrupi hoiakuid ja seisukohti, olles paindlik ning võimaldades vajadusel intervjuueerijal esitada täiendavaid lisaküsimusi lähtuvalt saadud vastustest (Õunapuu, 2014).

Intervjuukava (vt Lisa 1) koostati lähtuvalt magistritöö uurimisküsimustest, see koosnes 26 küsimusest, mis jagati neljaks osaks:

1. Taustaküsimused
2. Tagasiside infomaterjali sisule, keelele ja illustratsioonidele
3. Tagasiside veebikeskkonnale
4. Ettepanekud veebikeskkonna täiendamiseks.

Intervjuu esimene osa andis taustainfo inimese enda, teemaga seotuse ning senise kogemuse kohta, teine kuni neljas andsid sisulise info valminud infomaterjalile ja selle täiendamise võimaluste kohta.

2.5. IV etapp: analüüsimine

Tegevusuuringu viimases etapis analüüsi intervjuude käigus kogutud andmeid, millest lähtuvalt koostati ja esitati tulemuste ja arutelu peatükk, tehti järeldused ning planeeriti järgmine tegevussükkel.

Tegevusuuringu üheks etapiks on andmete analüüsimine ehk andmete töötlemine ja tõlgendamine (Dana, 2016). Andmete analüüsimiseks läbiviidavad intervjuud esmalt salvestati ning seejärel tõlgiti inglise keelest eesti keelde ja transkribeeriti. Transkribeerimise ehk salvestatud intervjuude kirjalikuks protokolliks vormistamine lihtsustab uurija tööd, võimaldades kergemini jõuda tagasi olulisemate kohtadeni ilma, et peaks salvestisi korduvalt üle kuulama ja edasi-tagasi kerima (Laherand, 2010). Analüüsi koostamisel grupeeris autor saadud vastused uurimisküsimuste kaupa ning esitas need ühtseks tekstiks koondatuna. Tähelepanuväärsemad ja tulemusi illustreerivad vastused toodi välja tsitaatidena. Saadud uurimistulemused esitati magistr töö tulemuste ja arutelu osas ning tulemustest lähtuvalt planeeriti järgmine tegevussükkel.

2.6. Eneserefleksioon

Kvalitatiivse uurimuse puhul dokumenteerib uurija sageli oma tähelepanekud ja kogemused uurimisprotsessi käigus, et tuvastada ja väljendada oma seisukohti ning mõtteid õppimise ja õpetamise osas, struktureerida oma mõtteid ja dokumenteerida kogu uurimisprotsessi (Dana, 2016). Käesoleva magistr töö autorina pidasin veebipõhist uurijapäevikut, kuhu kirjutasin igal magistr tööga tegelemise korral lühikesi kokkuvõtteid oma töö protsessist. See aitas mul ennast ja oma tegevust uurijana reflekteerida ning võimaldas uurimusega seoses tekkinud mõtete juurde hiljem tagasi pöörduda.

Antud tegevusuuringu puhul on tegemist minu bakalaureusetööna alustatud materjali edasi arendamise ning sihtgrupi ehk uussisserändajatest lapsevanemate kaasamisega materjali hindamisel. Tööga alustades ei olnud autoril veel täpset visiooni lõpptulemuse osas. Väga suur abi oli ideede jagamisest nii juhendaja kui kursusekaaslastega, töö edasises etapis ka mõtete vahetamisest veebidisaineri, illustraatori ning rahastuse otsingu käigus suheldud organisatsioonidega. Samuti kujunes praktiline töö suures osas teooriat läbi töötades.

Praktikuna oli mul keeruline motiveerida end teooria kirjutamisega, seevastu praktilise osa koostamine pakkus suurt rõõmu. Eriti seetõttu, et mitmekultuurilise lasteaia õpetajana ja mitmekultuuriliste lasteaedade koolitaja ja nõustajana näen ma antud materjali väga suurt vajadust ja kasutusvõimalust sihtgrupi hulgas. Samas kirjutama hakates viis üks allikas järgmiseni ning hakkas ka kujunema teooria osa sisu. Kuna tegevusuuringu piirid on pisut laialivalguvad, siis tekkis mul mitmel korral küsimus kas ja kui palju teooria osa siduda juba loodava materjali sisuga, kuid tänu heale koostööle juhendajaga leidsime sobiva tasakaalu erinevate osade vahel.

Tagasi vaadates osutus arendusprojekti kõige suuremaks ja ajamahukamaks väljakutseks vajaliku rahastuse leidmine erilahendusega veebilehe loomiseks, illustratsioonideks ja tõlgeteks. Selle protsessi jooksul suhtlesin korduvalt nii kohaliku omavalitsuse, Haridus- ja Teadusministeeriumi, maakondliku arenduskeskuse, MTÜ Eesti Pagulasabi jt organisatsioonidega. Kõik leidsid teemaga tutvudes, et tegu on olulise ja hetkeolukorras väga vajaliku materjaliga, kuid rahastusvõimalusi erinevatel põhjustel ei leidnud ja/või suunasid järgmise organisatsiooni poole. Kuivõrd sellisele suhtlusele kulus ääretult suur ajamaht, siis ühel hetkel olin sunnitud loobuma rahastuse otsimisest ja jõudma otsusele kuidas tööga edasi minna. Ilma materjalita ei oleks olnud võimalik tööd sellisel kujul teha ja oleks tulnud täielikult muuta fookust, selleks aga enam aega ei olnud. Seetõttu tegin kokkulepped nii illustraatori kui veebidisaineriga pikaajalise tasumise osas, et saaksin jätkata oma magistr töö koostamisega. Rahastuse mittesaamisest lähtuvalt pidin tegema valiku ka materjali tõlkekeeles osas. Kui algselt oli plaan teha kohe tõlked inglise, vene ja ukraina keeles, siis paraku tuli laiemast keelevalikust esialgu loobuda ja jääda rahvusvahelise inglise keele juurde. Samas sai koos veebidisaineriga arendatud välja võimalus keelte lisamiseks tulevikus kui selleks tekib rahastusvõimalusi.

Kõige rahulduspakkuvam oli kogu töö juures siiski praktilise materjali valmimine, sihtgrupile tutvustamine ja intervjuude käigus kinnituse saamine, et tegu on vajaliku ja väga kasuliku materjaliga, mis toetab uussisserändajast lapsevanemat infoga Eesti lasteaedade osas. Ning õpetaja ja koolitajana suutsin lõpuks rahu teha ka motivatsioonipuudusega teooria kirjutamise osas, sest hea koolitaja tunnus on küll igapäevapraktika tundmine, aga ka taustateadmised teema teoreetilistest lähtekohtadest.

3. Tulemused

Töö tulemused esitatakse uurimisküsimuste kaupa. Tulemuste esitamisel tähistatakse lühendiga INT intervjuueeritavaid ning lisatakse intervjuueeritava number, nt INT-1.

3.1. Hinnangud digitaalse materjali sisule

Järgnevalt esitatakse kasutajate hinnangud materjali sisule. Sisu alla kuuluvad peale sisutekstide ka iga teksti juurde kuuluvad illustratsioonid ning sisutekstide tõlked.

Sisutekstide sõnastus ja illustratsioonide toetav funktsioon. Veebilehte testinud lapsevanemate hinnangul olid sisutekstid keeleliselt heal tasemel, piisavalt lihtsalt sõnastatud ja arusaadavad. Tekstide juures olevaid illustratsioone hinnati meeldivateks ja positiivseteks ning leiti, et need toetavad teemast arusaamist.

Tõlked. Ühtselt leiti, et kuna lehe sihtgrupp on just Eestisse saabunud rändetaustaga inimesed, siis peaks leht olema tõlgitud ka ukraina ja/või vene keelde.

Eesti keele õpe. „Tere, lasteaed!“ veebilehte testinud lapsevanemad tõid välja keeleõpet toetavate funktsioonidena võimaluse kuulata illustratsioonidel olevatelt audiofailidelt eesti keele hääldust ning kasutada praktiliste materjalide all olevat lasteaiaga seotud sõnaraamatut. Lapsevanem kirjeldab oma kasutuskogemust:

„Jaa, ma arvan, et ma nägin keeleõppe võimalust. Seal oli näiteks pilt lapsest ja täiskasvanust, kes kõndisid üle ülekäiguraja. Ja seal oli hääl, mis mainis kuidas seda nimetatakse. Seega see aitab. Ja arvan, et ma nägin eesti keele sõnaraamatut ka.“ (INT-1)

Veebileht lapsevanema ja õpetaja suhtluse toetajana. Valdavalt leidsid vanemad, et leht kindlasti toetab suhtlust õpetajaga. Toodi välja võimalust kasutada lehel oleva sõnaraamatu abi õpetajaga suhtlemisel. Lehelt leiti ka nõuandeid õpetajaga suhtlemiseks ja toodi välja, et kuna leht annab ülevaate mis lasteaias toimub, siis lapsevanemal on selle põhjal lihtsam suhestuda õpetajaga ja teada kuidas õpetajani jõuda ja nendega suhelda. Siiski ühel puhul leidis üks lapsevanem esialgu, et leht pigem ei toeta suhtlust õpetajaga, sest on mõeldud lapsevanematele, kuid peale lühikest järelemõtlemist muutis siiski oma seisukohta, et kui töötab veebilehe läbi, siis on võimalik, et selle põhjal tekib tal veel küsimusi millega õpetaja poole pöörduda. Seda illustreerib järgmine vastuse näide:

„Oh, okei... See on raske küsimus tegelikult... Jah, tegelikult ma ei arva et see toetaks, sest

see on lapsevanematele mõeldud veebileht. Ja ma saan.. oh, jaa.. Võib-olla kui ma töötan kogu selle veebilehe läbi ja siis ma saan küsida õpetajatelt rohkem küsimusi. See võiks olla variant kuidas see toetaks.“ (INT-3)

Veebileht uussisserändajate toetajana. Küll aga leidsid kõik lapsevanemad ühiselt, et loodud veebileht toetab kindlasti mujalt riigist Eestisse elama kolinud lapsevanemaid, kelle lapsed hakkavad käima siin lasteaias. Vanemad tuginesid selle küsimuse puhul eelkõige oma kogemustele öeldes, et neid oleks see leht aidanud kui nad oleksid lapse lasteaeda panemisel sellest lehest teadlikud olnud. Nad tõid välja, et see oleks olnud neile abiks teadmistega kuidas lasteaiakohta taotleda. Samuti nimetati, et lehelt oleks saanud juba eelnevalt palju sellist informatsiooni, mille kohta tuli esialgu õpetajalt palju küsimusi küsida. Lapsevanem kirjeldab seda järgnevalt:

„See leht on tegelikult väga informatiivne, sest kui ma viisin oma tütre lasteaeda ma pidin õpetajalt küsima iga asja kohta küsimusi. Ja seal tekkis isegi vastuolu info osas. Selle veebilehe kaudu saab lapsevanem hea ülevaate toidu, riietumise, õpetajaga suhtlemise ja üldse iga aspekti osas. Seega see leht oleks uussisserändajatele väga kasulik, sest aitaks neil teada mida teha on vaja“ (INT-3)

Vastajate hulgas oli ka üks vanem, kelle laps veel ei käi lasteaias ja ka tema tõi välja, et leht andis talle väga palju huvitavat ja kasulikku infot lasteaia kohta ja ta kindlasti uurib seda lehte veel kui otsustab lapse lõpuks lasteaeda panna ehk siis tema ise on ka see sihtgrupp, kellel sellest veebilehest palju kasu on.

Info vajalikkus. Lapsevanemad leidsid, et kogu lehel olev info on väga vajalik ja millestki loobuma ei peaks, pigem isegi võib infot juurde lisada. Eraldi nimetati kõige olulisema infona kogu kohanemise peatükki, lasteaia päevakava, reegleid lastele ja vanematele ning infot lasteaiakoha taotlemise kohta. Lasteaiakoha taotlemise kohta tehti ettepanek, et lehel võiks olla välja toodud lasteaiakoha taotlemise tingimused Tallinnas.

Kokkuvõttes hindasid kasutajaid olemasoleva materjali valdavalt heal tasemel olevaks, kus sisutekstid on keeleliselt korrektsed ja illustratsioonid toetavad tekstist arusaamist. Lapsevanemate hinnangul on kogu veebilehel olev info põhjalik ja vajalik, kuid nende kogemusest ja vajadusest lähtuvalt toodi välja mitmeid asjakohaseid täiendusettepanekuid sisutektide osas. Lapsevanemad nägid loodud veebilehel olevat infot iseäranis vajalikuna

uussisserändajatest lapsevanematele ülevaate andmiseks, eriti kui luua juurde täiendavad tõlked vene ja/või ukraina keeles, kuid leidsid, et see abistab mõningal määral ka vanemate suhtlust lasteaiaõpetajatega ning toetab eestikeelse sõnavara õppimist.

3.2. Hinnangud digitaalse materjali tehnilistele lahendustele

Järgnevalt tuuakse välja lapsevanemate tagasiside veebilehe tehnilistele lahendustele, käsitledes nii veebilehe ülesehitust ja sellel navigeerimist, pöörates tähelepanu nuppude ja ikoonide kasutamisele ning lehekülje värvilahendusele ja kirjastiilile.

Veebilehe ülesehitus ja navigeerimine. Lapsevanemate hinnangul olid nii veebilehe ülesehitus kui ka veebilehel navigeerimine üldiselt lihtsad ja arusaadavad. Vaid ühel juhul tunnistas vastaja, et esimesel hetkel tundus talle lehel navigeerimine keeruline, kuid hindas siiski lehe ülesehitust väga heaks. Intervjueeritav kirjeldas seda järgnevalt:

„Esmapilgul tundus keeruline orienteeruda, aga siis sai kõik selgeks ja arusaadavaks. Lehe struktuur on loodud kõrgel tasemel: informatiivne, huvitav, originaalne.“ (INT-2)

Valdavalt toodi intervjueeritavate poolt aga välja veebilehe kasutamise lihtsus nii lehe ülesehituse kui ka lehel navigeerimise osas. Veebilehe kasutamismugavust ja lihtsust ilmestab hästi järgmine tsitaat:

„Lihtne. Lihtsalt kohanduv. Kõige lihtsam lehekülg, mida ma olen külastanud. Vahest on asjad tehtud nii keeruliseks, et lõpuks sa lihtsalt otsustad, et olgu, lasen sel minna ja leian muu võimaluse info saamiseks, aga sinu leht oli nii lihtne. Ma nautisin seda.“ (INT-3)

Nuppude ja ikoonide arusaadavus. Intervjueeritavad leidsid, et nupud ning ikoonid olid selgelt eristuvad, mõistetavad ja ei tekkinud küsimusi nende funktsionaalsuse osas. Siiski märkas autor ühe intervjuu ajal, mil intervjueeritav küsimustele vastates samal ajal veebilehte uuris, et too avastas alles intervjuu toimumise ajal illustratsioonidel olevad audionupud ja juhtis koheselt ka ise sellele tähelepanu, et ta varem ei märganud. Intervjueeritav katsetas autori nähes audionupu funktsionaalsust ning tunnustas loodud võimalust kuulata sõnade eestikeelset hääldust.

Veebilehe värvilahendus, kirjastiil ja suurus. Ka veebilehe värvilahenduse, kirjastiili ja suuruse hindasid kasutajad valdavalt väga heaks. Ühe ettepanekuna pakuti välja,

et kasutatavad taustavärvid võiksid olla veidi rõõmsamad:

„Font on väga hea. Värvilahendus on veidi tume. Ma ei tea, mulle meeldiks heleroheline. Sest üle Eesti näeb ainult musta ja valget, ja veebilehel on samuti kõik must-valge.“ (INT-3)

Tehnilised probleemid. Taustainfona uuris autor millist seadet lapsevanem veebilehega tutvumiseks ja selle testimiseks kasutas. Saadud vastuste põhjal kasutati ühel korral sülearvutit, kahel korral nutitelefoni ning üks lapsevanem kasutas nii telefoni kui sülearvutit, kirjeldades oma kasutuskogemust järgnevalt:

„Eile kasutasin proovimiseks telefoni ja täna sülearvutit. Sülearvuti on muidugi mugavam ja (sealt) näeb korraga kogu teavet. Nii et minu jaoks on sülearvuti meeldivam.“ (INT-4)

Veebilehe testimise ajal ei tekkinud kasutajatel seadmetest tingitud tehnilisi probleeme veebilehe avamise või selle kasutamisega. Ainsa tehnilise probleemina toodi välja olukord, kus üks leht, mis pidi avanema inglise keelsena avanes eestikeelsena.

Kokkuvõtteks on kasutajate hinnangul loodud veebilehe tehnilised lahendused kasutajasõbralikud, struktuur loogiline ja lihtsalt navigeeritav, leht ise on tehniliselt heas korras ning kasutatav erinevatest seadmetest. Ainus väljatoodud probleem seisnes ühe sisuteksti tõlke mitte avanemises ning ainsa lehe tehnilist poolt käsitleva ettepanekuna soovitati muuta lehe taustavärvi rõõmsamaks.

3.3. Parendusettepanekud

Alljärgnevalt tuuakse välja kasutajate üldised täiendus- ja parendusettepanekud veebikeskkonnale ja sisule ning tuuakse välja lapsevanemate tagasiside veebilehe soovitamise kohta oma uussisserändajatest sõpradele ja tuttavatele.

Veebikeskkonna muutmissettepanekud. Kui välja jätta tehniliste lahenduste all välja toodud veebilehe taustavärvi rõõmsamaks muutmine, siis veebikeskkonna muutmiseks rohkem ettepanekuid ei tulnud. Pigem kinnitati lehe head struktuuri ning ühel juhul toodi välja, et veebikeskkond on juba piisavalt hea, sest see ei ole kasutaja jaoks igav. Lapsevanem kirjeldab seda allolevalt:

„Ma ei tea. See on väga hea. Mulle meeldib see veebileht, sest see ei ole igav. Ma mõtlen, et kui sa tead, et see on seotud kuidagi munitsipaallasteaiaga, siis sa ootad sellest midagi ranget. Aga see ei ole üldse range ja tekitab seega vähem stressi, sest sa näed seda informatsiooni sellisel lahkel moel.“ (INT-4)

Muutmisettepanekud sisu osas. Ehkki lapsevanemate hinnangul veebikeskkond ise olulist muutmist ei vaja, leiti siiski, et olemasolevat veebilehte saab veel sisuliselt täiendada ning toodi välja mitmeid kasulikke ja lehele lisamist väärt ettepanekuid. Ühe küsimusena sooviti rohkem teada lasteaiatasude kohta. Lapsevanem kirjeldas, et on teadlik, et on kohatasu ja toiduraha, aga veidi segaseks on jäänud veel erinevate lisatasude teema (teatrid, ekskursioonid, jõulukingitused jne. Veel tehti ettepanek võimalusel lisada fotosid lasteaia toidust, et teisest kultuuriruumist tulnud inimestel oleks lihtsam mõista millised on lasteaia söögikorrad ja milliseid toite lasteaedades pakutakse. Lasteaia ürituste juurde soovitati täpsemalt välja tuua mõned konkreetsed üritused koos nende kirjeldusega. Samuti toodi välja, et oleks hea teada mis vanuses lastele mida lasteaias õpetatakse. Lapsevanem leidis, et kuna see on riigiti erinev, siis oleks see Eesti kontekstis oluline info. Veel sooviti saada nõuandeid ja soovitusi kuidas saada laps õhtul õigeaegselt magama.

Veebilehe soovitamine sihtgrupile. Lõpetuseks soovis autor teada kas veebilehte kasutanud lapsevanemad soovitaksid sellist materjali ka oma sõpradele ja tuttavatele, kes saavad Eestisse lasteaiaaialise lapsega. Antud materjali testinud lapsevanemad leidsid, et nad kindlasti jagaksid seda veebilehte ka oma sõpradele ja tuttavatele, eriti nendele, kes on äsja Eestisse saabunud. Peamise põhjendusena toodi välja lehel olev kasuliku informatsiooni hulk, mis on koondatud ühte kindlasse keskkonda ja mida ei pea erinevatelt veebilehtedelt taga otsima. Seda illustreerib järgmine vastus:

„Ma soovitaksin 100% seda lehekülge oma ukrainlastest sõpradele, eriti nendele, kes on just Eestisse saabunud. Mina sain sellest lehest teada liiga hilja, siis kui ma seda kõike juba teadsin. Kui mu poeg läks Haapsalus lasteaeda, siis ma olin otsinud sellist infot juba erinevatelt veebilehtedelt. Aga siin lehel on kogu info koondatud ühte kohta kokku ja kõik on selge.“ (INT-2)

Ühel juhul küsiti ka kas võib kohe seda lehte edasi jagada, kuid kuna leht on hetkel alles arendaja serveris testversioonina, mõned illustratsioonid on veel valmimisel või

muutmisel ning sihtgrupi tagasisidest tulenevaid muudatusi ei ole veel jõutud sisse viia, siis läheb veebilehe avalikustamisega ja lõplikku serverisse kolimisega veel veidi aega.

Veebilehte testinud lapsevanemate soovil saadab autor neile teavituse kohe kui leht on valmis jagamiseks.

Lapsevanemad leidsid, et veebikeskkond eraldiseisvana ei vaja rohkem täiendamist ja muutmist kui lihtsalt juba eelpool väljatoodud rõõmsama värvilahenduse kasutamise kaalumist, küll aga toodi välja mitmeid sisulisi ettepanekuid lehel oleva informatsiooni täiendamiseks. Kokkuvõtteks soovitaksid veebilehte testinud lapsevanemad selle kasutamist oma Eestisse saabuvatele sõpradele ja tuttavatele.

1. Millised on uussisserändajatest lapsevanemate hinnangud digitaalse materjali sisule?
2. Millised on uussisserändajatest lapsevanemate hinnangud digitaalse materjali tehnilistele lahendustele?

Millised on lapsevanemate parendusettepanekud valminud materjalile?

4. Arutelu

Käesoleva magistr töö uurimisprobleemina tõstatus milliste digitaalsete infomaterjalidega toetada uussisserändajatest peresid kohanemisel Eesti haridussüsteemiga. Sellest tulenevalt lõi autor tegevusuuringu raames digitaalse interaktiivse veebilehe uussisserändajatest perede koolieelse lasteasutusega kohanemise toetamiseks ning seadis eesmärgiks välja selgitada uussisserändajatest lapsevanemate hinnangud valminud infomaterjali kasutusmugavusele, vastavusele sihtrühma vajaduste ja ootustega.

Euroopa komisjon soovitab digitaalseid avalikke teenuseid kavandada koos sihtgrupiga, et tagada teenuste mitmekesisus ja mõistetavus (Euroopa Komisjon, 2021). Oma kultuuriruumis võivad mitmed teemad tunduda iseenesestmõistetavad ja loogilised, kuid alati ei osata panna end teisest kultuurist pärit inimeste asemele ja seetõttu võib info jääda puudulikuks või ühekülgses. Seetõttu kaasati veebilehe testimisse ja hindamisse uussisserändajatest lapsevanemad, et tagada materjali vastavus sihtgrupi vajadustele ja saada ettepanekuid veebilehe täiendamiseks nii sisu kui tehniliste lahenduste osas.

Esimese uurimisküsimusena sooviti selgitada välja uussisserändajatest lapsevanemate hinnangud valminud digitaalse veebilehe sisule. Magistr töö raames loodud digitaalse interaktiivse veebilehe „Tere, lasteaed“ sisu alla kuuluvad nii veebilehel olevad sisutekstid ja sisutekstide tõlked kui ka teemat toetavad illustratsioonid, mis

moodustavad ühtse terviku. Lapsevanemate hinnangul on sisutekstid informatiivsed, keeleliselt korrektsed ja illustratsioonid toetavad tekstist arusaamist. Ka digitaalse õppematerjali loomise juhendis tuuakse välja, et kvaliteetne õppematerjal on sisult terviklik, ainealaselt ja keeleliselt korrektne (Hariduse Infotehnoloogia Sihtasutus, 2015).

Tõlgete osas toodi kasutajate poolt välja vajadus lisada ka vene ja/või ukraina keelsed tõlked. Eesti kontekstis on mõlemad keeled olulised. Tänapäevase sisse- ja väljarände põhjal on kindlasti ukraina keel aktuaalsem, kuid ei saa mööda vaadata ka teistest sisse- ja väljarändajatest, kellest üsna märkimisväärse osa moodustavad ka vene keele kõnelejad (Statistikaamet, 2022). Ka Sidusa Eesti arengukava 2030 toob olulise arenguvajadusena välja sisse- ja väljarändajatele kvaliteetse info kättesaadavuse tagamise lisaks eesti keelele ka inglise ja vene keeles (Sidusa Eesti arengukava 2030, 2021). Sel põhjusel sai veebilehe kavandamisel kohe juurde planeeritud valmidus erinevates keeltes tõlgete lisamiseks, et rahastusvõimaluste leidmisel veebilehte vastavalt Eestisse jõudnud sihtgrupi keelelistele vajadustele täiendada. Kuid kui oma emakeeles info saamine sihtriigi kohta aitab kaasa ühiskonnas hakkamasaamisele, siis üheks peamiseks kohanemist toetavaks teguriks peetakse siiski sihtriigi keele omandamist. Seega digitaalse õppevara üheks oluliseks osaks peaks olema sihtriigi keele õppimisvõimaluse pakkumine (Antsiferova *et al.*, 2020). Veebilehte testinud lapsevanemate sõnul pakub veebileht võimalust eesti keelt õppida läbi veebilehele lisatud audiofailide ning praktiliste materjalide all oleva väikese eesti keele sõnaraamatu abil. Seetõttu saab teha järelduse, et loodud veebileht täidab kahte eesmärki – olla sisulise informatsiooni kaudu toeks sihtriigis paremaks hakkamasaamiseks ning pakkuda kiiremaks kohanemiseks ka keeleõppe võimalust. Ka erinevad uuringud kinnitavad, et digitaalse õppevara loomisel on lõimitud aine- ja keeleõppel oluline roll, kus sisse- ja väljarändajatele mõeldud digitaalne õppevara täidab sageli topelt eesmärki, olles ühest küljest vahendiks keele õppimisel ning samas jagades infot ka sihtriigis elamise ja integreerumise osas (Castaño-Muñoz *et al.*, 2018).

Lapsevanemate hinnangul toetab veebilehel olev informatsioon kõige enam uussisserändajatest lapsevanemaid, kes plaanivad oma lapse Eestis lasteaeda panna, kuid abistab mõningal määral ka vanemate suhtlust lasteaiaõpetajatega. Seetõttu saab öelda, et valmiv materjal on abiks ka lasteaiale Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2008) väljatoodud ülesande täitmisel toetada erineva keelelise ja kultuurilise taustaga lapsi ning teha selles osas koostööd ka lapsevanematega. Kui sihtgrupp ise näeb antud veebilehte vajaliku ja olulise infomaterjalina, siis on ka lasteaedadel motivatsioon antud veebilehte lapsevanematele jagada ja seeläbi aidata kaasa veebilehe jõudmisel võimalikult laia

sihtgrupini. Ka uurimused toovad välja, et materjali piisav reklaamimine on äärmiselt oluline, et rändetaustaga inimesed oleksid teadlikud erinevatest võimalustest (Abujarour & Krasnova, 2018).

Teise uurimisküsimusena oli oluline saada kasutajakogemuse põhjal lapsevanematelt tagasiside ka veebilehe tehnilisele lahendusele. HITSA Digitaalse õppematerjali loomise soovitude juhendmaterjal toob välja, et lisaks sisulisele kvaliteedile on oluline järgida, et materjal oleks kergesti loetav, liigendatud, ühtse kujundusega, tehniliselt toimiv ja visuaalselt haarav (Hariduse Infotehnoloogia Sihtasutus, 2015). Lapsevanematega läbiviidud intervjuudest sai autor kinnitust, et valdavalt see õnnestus. Lapsevanemate hinnangul oli lehe ülesehitus selge ja lehel navigeerimine lihtne, samuti olid lehel olevad nupud ja ikoonid mõistetavad ning valdavalt lihtsalt leitavad. See on oluline näitaja, sest sihtgrupi arvutikasutamise oskus on väga erinev, ning et veebilehte saaks kasutada võimalikult laiaulatuslikult, siis on selle loomisel üheks olulisemaks näitajaks just lehe lihtsus ja intuiitselt kasutatavus (Abujarour & Krasnova, 2018).

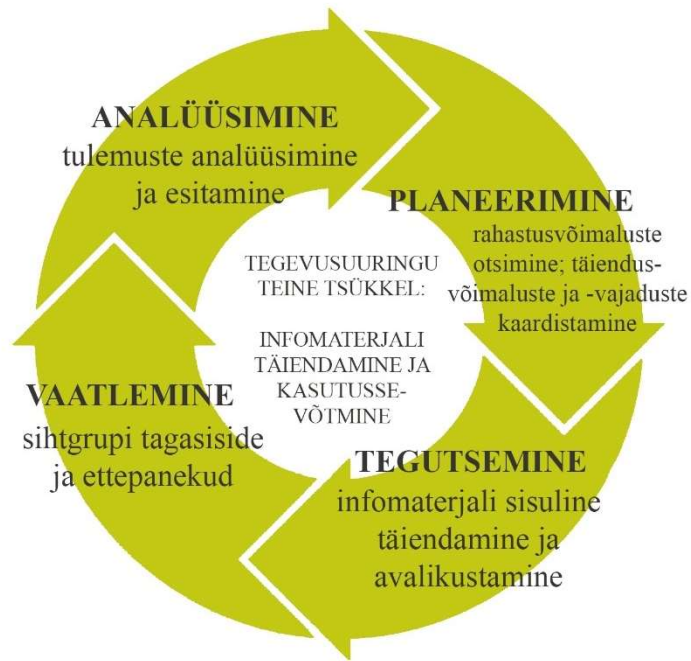
Siiski esitati ka ettepanek kaaluda lehe värvilahenduse rõõmsamaks muutmist. Veebilehel on kasutatud musta teksti valgel või hallil taustal. Autor lähtus värvide valikul juhendmaterjali soovitudest, et teksti ja tausta värvid peaksid läbivalt olema võimalikult kontrastsed, näiteks musta teksti kasutamine valgel taustal, et soodustada materjali loetavust ja jälgitavust (Hariduse Infotehnoloogia Sihtasutus, 2015). Samuti oli võimalikult neutraalse taustavärvi valiku põhjendus see, et illustraatori loodud pildid selgemini esile tuleksid. Samas võib testida helehalli taustavärvi asendamist mõne pastelse tooniga, jättes kirja värvi endiselt mustaks, tagades nii endiselt teksti ja tausta värvide kontrastsuse paremaks loetavuseks.

Veebilehe tehnilise toimivuse puhul on oluline ka see, et see oleks erinevate seadmetega kasutatav. Ka HITSA poolt koostatud digitaalse õppevara loomise juhendis soovitakse materjali testida erinevate seadmetega, et leida võimalikud vead (Hariduse Infotehnoloogia Sihtasutus, 2015). Lapsevanematelt uuriti ka seda millist seadet nad lehe külastamiseks kasutasid ja sellest tuli välja, et lehel käidi nii nutitelefoni kui ka sülearvutiga. Ehkki lapsevanemate poolt toodi välja ka see, et arvutist on mugavam vaadata, tuleb siiski silmas pidada, et erinevate allikate järgi on just nutitelefoniid pagulaste kogemustes ülioluliseks vahendiks sihtriigi info saamiseks, suhtlemiseks ja abi otsimiseks (Kozłowska, 2015; Mason & Buchmann, 2016; Bellanova, Gellert, & Jumbert, 2018). Seetõttu on vajalik, et loodud materjal avaneks erinevates seadmetes ning kasutate testimise tulemusel sellele ka kinnitus saadi.

Kolmanda uurimisküsimusena uuriti milliseid parendusettepanekuid vanemad veebilehe kasutamise järgselt välja pakuvad. Vanemate hinnangul ei ole veebikeskkonnas vaja olulisi täiendusi teha, pigem hinnati positiivselt seda, et veebileht ei ole igav nagu võiks ühelt ametlikku infot jagavalt lehelt oodata. See lapsevanema tagasiside kinnitab ka teooria osas välja toodud uuringutulemusi, kus leiti, et mänguline ja mitmekülselt interaktiivne õppevara on kasutajatele atraktiivsem kui halva disainiga sama teemat käsitlev juhendmaterjal (Antsiferova *et al.*, 2020). Küll aga sai autor tänu sihtgrupi kaasamisele palju asjakohaseid soovitusi ja ettepanekuid veebilehe sisuliseks täiendamiseks, et see senisest veelgi paremini uussisserändajatest lapsevanemaid toetaks ning sihtgrupile kergesti mõistetav oleks. Töö autor võtab lapsevanemate poolt väljatoodud soovitusel arvesse ning teeb neist lähtuvalt töösse vajalikud täiendused. Peale veebilehe lõplikku valmimist jätkab autor rahastuse otsimist, et avaldada veebileht „Tere, lasteaed!“ eraldiseisval domeenil ning luua sinna juurde täiendavaid tõlkevõimalusi. Mitmekultuurilise lasteaia õpetajana ning valdkonna koolitaja ja nõustajana jääb autor lehte ka ise haldama.

Käesoleval töö on aga ka mitmeid piiranguid. Peamise piiranguna toob autor välja selle, et veebilehe testperioodiks ei olnud valminud veel kõik illustratsioonid, sh just praktiliste abimaterjalide alla mõeldud mahukamad pildimaterjalid, mistõttu võis jääda veebilehte testinud lapsevanemate kasutuskogemus teatud kategooriates piiratuks. Teiseks piiranguks toob autor väikese valimi, mille põhjal ei saa teha laiaulatuslikke üldistusi kõikide sisserändajate vajaduste toetamiseks. Ning kolmandaks piiranguks on vajaliku rahastuse puudumine, et lehe saaks avalikustada ning sinna juurde ka praeguse peamise sisserändajate grupi keeleoskust arvestades täiendavaid tõlkeid luua. Eeltoodud piiranguid arvesse võttes sõnastati tegevusuuringu teise tsükli lähteülesanne.

Tegevusuuringu teises tsükli (vt Joonis 5) on vaja esmalt teha veebilehele täiendused vastavalt esimeses tegevustsükli saadud lapsevanemate tagasisidele, seejärel leida rahastus lehe eraldiseisvale domeenile kolimiseks ja täiendavateks tõlgeteks. Veebilehe avalikustamise järgselt saab seda sihtgrupile erinevate kanalite kaudu laiemalt levitama hakata ja kui veebileht on juba mõnda aega avalikuks kasutamiseks olnud, siis on võimalik alustada ka kolmanda tegevustsükliga ning laiendada testrühma erinevate kultuuri- ja keeletaustaga inimeste hulgas, et veebileht annaks sisserändajatele veelgi põhjalikuma info, mis abistaks neid igakülselt kohanemisel Eesti lasteaia.

Joonis 5. Tegevusuuringu teine tsükkel

Tänu sõnad

Soovin tänada erilahendusega veebilehe loomise eest Peeter Särgi (Naxti OÜ), digitaalsete illustratsioonide eest kunstnik Bianca Rahnoja ning tõlkijat (tekstiabi.ee) veebilehe inglise keelse tõlke eest. Suured tänud lapsevanematele, kes olid valmis veebilehte testima ja sellele oma hinnangu andma, teie panus selle magistritöö valmimisele on väga oluline.

Minu kõige suuremad tänu sõnad lähevad magistritöö juhendajale Karmen Trasbergile, kes oli alati oma heade sõnade ja kasulike nõuannetega minu jaoks olemas, ning minu perekonnale toetuse ja mõistva suhtumise eest.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Jane Möll

/allkirjastatud digitaalselt/

19.05.2022

Kasutatud kirjandus

- Abujarour, S., & Krasnova, H. (2018). *ResearchGate*. Allikas: E-Learning as a Means of Social Inclusion: The Case of Syrian Refugees in Germany:
https://www.researchgate.net/publication/326185785_E-Learning_as_a_Means_of_Social_Inclusion_E-Learning_as_a_Means_of_Social_Inclusion_The_Case_of_Syrian_Refugees_in_Germany
- Almann, S. (2010). Millest sõltub lapse kohanemine lasteaias? rmt: S. Almann, *Lasteaeda Rõõmuga* (lk 7-8). Tallinn: Tea Kirjastus.
- Antsiferova, I., Antsiferova, N., Koltsov, A., Furman, E., & Cherkashin, M. (2020). *Using Digital Educational Technology in the Migrant Adaptation Process*. Allikas: Atlantis Press: <https://www.atlantis-press.com/proceedings/detp-20/125940149>
- Balti Uuringute Instituut. (2019). *Uussisserändajate kohanemine Eestis*. Allikas: Digiriitl Sisekaitseakadeemia:
https://digiriitl.sisekaitse.ee/bitstream/handle/123456789/2644/uussisserandajate-kohanemine-eestis-2019-ee_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Balti Uuringute Instituut, MTÜ Ethical Links. (2017). *Käsiraamat kohaliku omavalitsuse ametnikule uussisserändajate kohanemise toetamisel*. Allikas: European Commission: https://epale.ec.europa.eu/sites/default/files/amif2016-9_kasiraamat_kohaliku_omavalitsuse_ametnikule_uussisserandajate_kohanemise_toetamisel.pdf
- Belfer, K., Leacock, T., & Nebsit, J. (2003). Allikas: Learning Object Review Instrument (LORI). User manual:
<http://web.archive.org/web/20040126041853/http://elera.matchbox.surrey.sfu.ca/eLera/Home/Articles/LORI%201.5.pdf>
- Bellanova, R., Gellert, R., & Jumbert, M. G. (04 2018. a.). *Smart Phones for Refugees: Tools for survival, or surveillance?* Allikas: The Peace Research Institute Oslo (PRIO): <https://legacy.prio.org/utility/DownloadFile.ashx?id=1597&type=publicationfile>
- Bode, K. (2017). *Building a Hub for Refugees to Exchange Skills and Labor*. Allikas: <https://www.newsdeeply.com/refugees/community/2017/04/24/building-a-hub-for-refugees-to-exchange-skills-and-labor>

- Castaño-Muñoz, J., Colucci, E., & Smidt, H. (2018). *Free Digital Learning for Inclusion of Migrants and Refugees in Europe: A Qualitative Analysis of Three Types of Learning Purposes*. Allikas: <https://doi.org/10.19173/irrodl.v19i2.3382>
- Colorín Colorado. (2018). *How to Support Young Children in Immigrant Families*. Allikas: Colorín Colorado: <https://www.colorincolorado.org/immigration/guide/preschool>
- Dana, N. F. (2016). *Süvitsi tegevusuuringust*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Eesti Keele Instituut. (2020). *Haridussõnastik*. Allikas: Eesti Keele Instituut: <https://www.eki.ee/dict/haridus/index.cgi?Q=digitaalne&F=M&C06=et>
- Eesti ühiskonna lõimumise monitooring. *Uuringu aruanne*. (2020). Allikas: Kultuuriministeerium: <https://www.kul.ee/eesti-integratsiooni-monitooring-2020>
- Euroopa Komisjon. (2021). *Integratsiooni ja kaasamise tegevuskava aastateks 2021–2027*. Allikas: Euroopa Komisjon: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/bb47d489-a2b1-11eb-9585-01aa75ed71a1/language-et/format-HTML/source-204637364>
- Euroopa rändevõrgustiku Eesti kontaktpunkt. (2021). *Rände- ja kodakondsuspoliitika aastaraport 2021*. Allikas: Euroopa rändevõrgustiku Eesti kontaktpunkt: <https://www.emn.ee/wp-content/uploads/2021/11/rande-ja-kodakondsuspoliitika-aastaraport-2021.pdf>
- Fraenkel, J., & Wallen, N. (2010). *How to design and evaluate research in education*. . New York: McGraw-Hill.
- Gerokosta, V. S. (2017). *Integration of refugee children in kindergarten. Views of nursery teachers in the prefecture of Chios*. Allikas: peDOCS Open Access Educational Sciences: https://www.pedocs.de/volltexte/2020/19098/pdf/Gerokosta_2017_Integration_of_refugee_children.pdf
- Haridus- ja Teadusministeerium. (10. 05 2022. a.). *Haridusasutustes on üle nelja tuhande Ukrainast pagenud lapse ja noore ning koolides on tööl Ukraina haridustöötajad*. Allikas: Haridus- ja Teadusministeerium: <https://www.hm.ee/et/uudised/haridusasutustes-ule-nelja-tuhande-ukrainast-pagenud-lapse-ja-noore-ning-koolides-tool>
- Hariduse Infotehnoloogia Sihtasutus. (2015). *Digitaalse õppematerjali loomise soovitused. Juhend digitaalse õppematerjali autorile*. Allikas: Digitaalse õppevara juhendmaterjalid. Hariduse Infotehnoloogia Sihtasutus:

https://oppevara.edu.ee/kvaliteet/?_ga=2.183119968.791374507.1651931703-477906906.1650634859

- Jürimäe, M., Mihkelsoo, I., & Nummert, M.-L. (2018). *Avatud algus: valik retsepte mitmekultuurilise lasteaia kujundamiseks*. Eesti Pagulasabi ja Tartu Ülikooli eetikakeskus.
- Kalmus, P.-R., Kelder, E.-L., Käesel-Maastik, K., Loitments, M., Raud, H., Tamm, H., & Virolainen, K. (2020). *Muukeelse lasteaiaaialise ja tema vanema loimimine Eesti kultuuriruumi*. Allikas: Tallinna Ülikool:
<https://www.tlu.ee/yti/meediavarav/blogid/muukeelse-lasteaiaaialise-ja-tema-vanema-loimimine-eesti-kultuuriruumi>
- Kingisepp, L., & Luure, A. (2010). *Tere tulemast Eesti kooli! Abiks lapsevanematele*. Tallinn. *Kohanemisprogramm*. (2014). Allikas: Riigi Teataja I, 22.08.2014, 5:
<https://www.riigiteataja.ee/akt/131052017004>
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppkava. (2008). Allikas: Riigi Teataja I, 2008, 23, 152:
<https://www.riigiteataja.ee/akt/13351772>
- Kozłowska, H. (2015). *The most crucial item that migrants and refugees carry is a smartphone*. Allikas: Quartz: <https://qz.com/500062/the-most-crucial-item-that-migrants-and-refugees-carry-is-a-smartphone/>
- Kultuuriministeerium. (2022). *Kohanemine*. Allikas: Kultuuriministeerium:
<https://www.kul.ee/kultuuriline-mitmekesisus-ja-loimumine/kohanemine>
- Laherand, M.-L. (2010). *Kvalitatiivne uurimisviis*. OÜ Sulesepp.
- Lapse õiguste konventsioon. (1991). Allikas: Riigi Teataja II 1996, 16, 56:
<https://www.riigiteataja.ee/akt/24016>
- Lunjova, N., & Maiberg, L. (2012). Mitmekultuuriline lasteaed. *Tea ja Toimeta nr 40. Meie mitmekultuuriline lasteaed.*, 9-18.
- Löfström, E. (2011). Tegevusuuringu käsiraamat. Allikas:
<https://www.digar.ee/arhiiv/et/download/107855>
- Maiberg, H. (s.a.). *Infovoldik "Lasteaiaid Eestis"*. Allikas: Haridus- ja Noorteamet:
<https://harno.ee/muu-kodukeelega-laps#materjalid-lapsevanemale>
- Mason, B., & Buchmann, D. (2016). *ICT4Refugees*. Allikas:
<https://ec.europa.eu/epale/sites/epale/files/ict4refugees.pdf>
- Möll, J. (2018). *Käsiraamat uussisserändajate laste vanematele: laste kohanemine Eesti koolieelses lasteasutuses*. . Tallinn: Publitseerimata bakalaureusetöö. Tallinna Ülikool.

- Politsei- ja Piirivalveamet. (11. 05 2022. a.). *Eestisse saabunud Ukraina sõjapõgenike arv*. Allikas: Politsei- ja Piirivalveamet: <https://www.politsei.ee/et/eestisse-saabunud-ukraina-sojapogenike-arv>
- Põldoja, H. (2016). *Õppematerjalide koostamise protsess ja kvaliteet*. Allikas: Digitaalsete õppematerjalide koostamine: <https://oppematerjalid.wordpress.com/oppematerjalid/oppematerjalide-koostamise-protsess-ja-kvaliteet/>
- Rändesõltuvus ja lõimumise väljakutsed Eesti riigile, tööandjatele, kogukondadele ja haridusele*. (03 2021. a.). Allikas: Eesti Teadusagentuur: <https://www.etag.ee/wp-content/uploads/2021/03/L%C3%B5pparuanne.pdf>
- Sidusa Eesti arengukava 2030*. (2021). Allikas: Kultuuriministeerium: <https://www.kul.ee/siduseesti2030>
- Statista. (2022). *Global internet penetration rate as of January 2022, by region*. Allikas: Statista: <https://www.statista.com/statistics/269329/penetration-rate-of-the-internet-by-region/>
- Statistikaamet. (2022). *Ränne*. Allikas: Eesti Statistika: <https://www.stat.ee/et/avastatistikat/valdkonnad/rahvastik/ranne>
- Tuuling, L. (2017). Mitmekultuurilisuse mõiste ja sisu. rmt: K. Nugin, & T. Õun, *Õppe- ja kasvatustegevus lasteaias* (lk 95-98). Tartu: AS Atlex.
- UNCHR. (2016). *Pagulaste lõimumine Eestis. Kohanemine ja võimestamine*. Allikas: refworld. The UN Refugee Agency: <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=58a487ac4>
- Vabariigi Valitsus. (2019). *Pagulasküsimus*. Allikas: Vabariigi Valitsus: <https://valitsus.ee/et/pagulased>
- Välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seadus*. (2019). Allikas: Riigi Teataja I,13.03.2019,195.: <https://www.riigiteataja.ee/akt/VRKS>
- Õunapuu, L. (2012). *Valimid kvantitatiivsetes ja kvalitatiivsetes uurimustes*. Allikas: Tartu Ülikooli DSpace: https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/27764/ettekavatsetud_valim.html
- Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu: Tartu Ülikool.

Lisad

Lisa 1. Intervjuukava uussisserändajatest lapsevanematega

Tere! Olen Jane Möll, Tartu Ülikooli haridusinnovatsiooni eriala magistrant. Töötan lasteaiaõpetajana mitmekultuurilises lasteaias, lisaks olen aastast 2016 teinud koostööd Eesti Pagulasabiga mitmekultuuriliste lasteaegade nõustajana.

Oma magistritöö raames olen koostamas interaktiivset veebilehte, mille eesmärgiks on Eestisse jõudnud rändetaustaga perede toetamine kohanemisel Eesti lasteaiasüsteemiga. Et materjal vastaks sihtgrupi vajadustele, siis saadan Teile esmalt tutvumiseks ja katsetamiseks veebilehe testversiooni. Palun Teil mõne päeva jooksul veebilehel ringi liikuda, tutvuda selle sisu ja funktsioonidega. Seejärel viin Teiega läbi intervjuu, kus alguses esitan informatiivseid küsimusi Teie kohta ning seejärel küsin sisuküsimusi valmiva infomaterjali kohta.

I TAUSTAKÜSIMUSED

1. Kui kaua olete Eestis viibinud?
2. Millisest riigist olete pärit?
3. Milliseid keeli valdate suhtlustasandil?
4. Mitu last Teie peres on ja kui vanad nad on?
5. Kas laps/lapsed käivad juba Eestis lasteaias või on varem kusagil riigis lasteaias käinud?
6. Millist seadet (arvuti, nutitelefon, tahvelarvuti) kasutasite antud veebilehe külastamiseks?

II TAGASISIDE INFOMATERJALI SISULE, KEELELE JA ILLUSTRATSIOONIDELE

7. Kuidas hindate veebilehe sisutekstide sõnastust/keelelist mõistetavust?
8. Kuidas toetasid illustratsioonid infomaterjali sisust arusaamist?
9. Millistesse keeltesse võiks antud veebileht teie arvates veel tõlgitud olla?
10. Kuidas Teie hinnangul toetab antud veebilehel olev informatsioon mujalt riigist Eestisse elama kolunud lapsevanemaid, kelle lapsed hakkavad käima Eesti lasteaias?
11. Milline osa veebilehest on teie arvates veebilehe kasutajale kõige vajalikum/kasulikum?

12. Kuidas Teie hinnangul toetab antud materjal Teie kui lapsevanema suhtlust lasteaiaõpetajaga?
13. Kuidas toetab antud materjal Teie hinnangul keeleõpet?

III TAGASISIDE INFOMATERJALI TEHNILISELE LAHENDUSELE, VEEBIKESKKONNALE

14. Kuidas hindate veebilehe ülesehitust ja struktuuri?
15. Kui lihtne oli teie jaoks veebilehel liikumine?
16. Kuidas olid veebilehel olevad nupud ja ikoonid teie jaoks arusaadavad? / Milline on teie hinnang veebilehe nuppude funktsionaalsusele?
17. Millised tehnilisi probleeme tuli teil lehe kasutamise ajal ette?
18. Kuidas hindate veebilehe värvilahendust ja kirjastiili, suurust ja värvi?

IV ETTEPANEKUD VEEBIKESKKONNA TÄIENDAMISEKS

19. Millist teemaga seotud infot Te antud lehelt ei leidnud või mille kohta sooviksite täpsemat infot?
20. Mida muudaksite antud veebikeskkonnas, et see toetaks sisserändajatest peresid?
21. Kui suure tõenäosusega soovitaksite antud veebilehte oma Eestisse saabuvatele sõpradele, tuttavatele?

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, **Jane Möll**,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

UUSSISSERÄNDAJATE LASTE KOHANEMISE TOETAMINE EESTI
KOOLIEELSETES LASTEASUTUSTES: LAPSEVANEMATE TAGASISIDE
DIGITAALSELE INFOMATERJALILE,

mille juhendaja on Karmen Trasberg,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Jane Möll

19.05.2022